

10. Рогатинська земля: історія і сучасність. Т. 3. Хроніки Рогатинської землі. Львів: Видавничий центр ЛНУ, 2003. С. 9–91.

11. Соломонова Т. Шкільні музеї в Україні : тенденції і проблеми розвитку. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2006. № 18. С. 3–4.

12. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в школі. *Історія в школах України*. 2002. № 1. С. 33–37.

Дрогомирецька Л. Р.

ВИКОРИСТАННЯ ФОНДІВ МУЗЕЙНИХ ЗАКЛАДІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАПОВІДНИКА «ДАВНІЙ ГАЛИЧ» В ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧІЙ РОБОТІ У ШКОЛІ

У статті розкрито особливості використання фондів музейних закладів Національного заповідника «Давній Галич» в історико-краєзнавчій роботі у школі. Розкрито різні аспекти організації педагогічної діяльності у музейному освітньому просторі, розглянуто методичні аспекти проведення навчальних занять в музеях заповідника та у позашкільній діяльності.

Ключові слова: музейні експонати, екскурсія, музейні уроки, інтерактивні технології, віртуальна екскурсія, колекція, пошукова робота, музейний освітній простір.

В умовах реформування системи освіти в контексті творення Нової української школи постає питання щодо новітніх підходів до організації і змісту шкільної історичної освіти з метою формування ключових і предметних компетентностей та набуття спеціальних умінь, необхідних для успішної самореалізації учня в майбутньому [8]. Цей реформаційний процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії та практиці. Важливе місце серед них посідає залучення учнівської молоді до вивчення і збереження історичної спадщини українського народу у музейному освітньому просторі.

Використання фондів музейних закладів в процесі навчання та виховання учнів має свої особливості. По-перше, музеї різнобічно репрезентують історію рідного краю, активують допитливість учнів, породжують бажання пишатися історією України. По-друге, ознайомлення з музейними експозиціями сприяє розвитку критичного мислення школярів, стимулює розвиток їхніх дослідницьких умінь і творчих здібностей. По-третє, музейні матеріали є міцним фундаментом історичної пам'яті, що надзвичайно важливо для

формування громадянської свідомості та національної ідентичності учнів [3, с. 56].

Серед музейних закладів, які відіграють особливо важливу роль у збереженні та популяризації надбань минулого, вирізняються музеї Національного заповідника «Давній Галич»: Музей історії давнього Галича, Музей етнографії, Музей караїмської історії та культури, фонди яких призначені для збереження культурно-історичних і природничо-наукових цінностей, накопичення та поширення знань через вивчення і демонстрацію унікальних пам'яток. Ця якість надає заповіднику «Давній Галич» особливої значущості для навчального процесу.

У Музеї історії давнього Галича представлено археологічні знахідки, кам'яної та бронзової доби: лінійно-стрічкової, трипільської, шнурової, комарівської, липицької та черняхівської культур. Знаряддя праці (скребла, пластини, відбійники, різці, проколки, кістяні гачки, рогові мотики) свідчать про господарську діяльність людей того часу. Серед експозиційних колекцій княжої доби чільне місце займає зброя, ювелірні вироби галицьких ремісників, керамічні плитки, архітектурні деталі з фресками з Успенського собору. Особливу увагу привертає давньоруський меч невідомого князя XII ст., наконечники стріл, бойові сокири, кинджал, остроги різних типів, кінські стремена, стріли, хрести-енколпіони різних типів тощо [6].

Відвідини Музею історії давнього Галича доречно поєднати з оглядом згаданої у Галицько-Волинському літописі Галичиної могили, фундаментів Успенського собору (XII ст.) з місцем поховання князя Ярослава Осмомисла та каплицею св. Василя (XV ст.), Княжої криниці, церкви святого Пантелеймона (XII ст.), церкви Успіння Пресвятої Богородиці (XVI ст.), Золотого току. Цікаво побачити систему оборонних споруд з кількома рядами потужних валів, що збереглася з княжих часів. На мальовничому пагорбі над р. Дністром височіють мури Галицького замку IX – XIII – XVII ст. [7].

На території Музею етнографії, який знайомить відвідувачів з архітектурою і побутом жителів Прикарпаття кінця XVII – початку XX ст., встановлено 11 архітектурних пам'яток, що представляють різні типи житлового та господарського будівництва. В інтер'єрах пам'яток чимало етнографічних реліквій – предметів життя і побуту мешканців Покуття, Гуцульщини, Бойківщини та Опілля [7].

Експозиція Музею караїмської історії та культури знайомить відвідувачів із релігійними та культурними традиціями караїмів, суспільним та побутовим життям караїмської громади Галича [7].

При вмілому методичному підході та, безперечно, винахідливості вчителя, фонди музеїв заповідника можна використовувати як засоби навчання історії в різних формах роботи з учнями. В умовах сучасного освітнього процесу актуальними залишаються традиційні форми історико-краєзнавчої роботи, такі як: відвідування музеїв у позаурочний час, тематичні екскурсії, екскурсії із краєзнавчими завданнями. Традиційна форма – розповідь вчителя або екскурсовода, що ілюструється наявними в музеї експонатами, може бути доповнена пропонованими дітям завданнями: самостійно відшукати (дізнатися за попереднім описом) експонати, що стосуються теми заняття, скласти їх перелік та опис [1, с. 120].

Особливого значення набувають уроки з історії в музейному просторі. Такі уроки вирізняються можливістю спостерігати, спілкуватися, самостійно здобувати знання, проводити пошуково-дослідницьку роботу. Це створює атмосферу зацікавленості, підсилює пізнавальну активність учнів [2].

Особливість музейного уроку полягає в реалізації завдань шкільної освіти в освітньому середовищі музею, що потребує серйозної попередньої підготовки вчителя, екскурсовода (музейного педагога) та школярів. У такому випадку важливим аспектом залишається встановлення тісного контакту між шкільним педагогом та працівниками Національного заповідника «Давній Галич», які лише шляхом об'єднання зусиль можуть ефективніше реалізувати освітній потенціал музеїв [3, с. 57].

Важливим фактором формування історичного світогляду є впровадження в музейне середовище інтерактивних розвивальних технологій. Цікавою і результативною формою ознайомлення учнів з експозицією музею є квест-екскурсія. Учні пропонується оглянути музейну колекцію і у стислий період часу знайти якнайбільше відповідей на низку запропонованих запитань. Така інтерактивна пригода-екскурсія спонукає учасників квесту бути уважними при дослідженні елементів експозиції, сприяє формуванню умінь розпізнавати історичні пам'ятки, описувати їх, характеризувати значення для української історії і культури.

В рамках музейного освітнього простору дієвими інтерактивними методами організації навчальної діяльності можуть стати

театралізовані постановки, рольові ігри, майстер-класи з відтворення давніх орнаментів вишиванок із фондів колекцій музею, тощо.

Серед методичних прийомів, видів і форм навчальної роботи, під час яких використовують матеріали музейних фондів, в умовах дистанційного навчання все більшої популярності набувають віртуальні інтерактивні екскурсії. Процес підготовки екскурсії передбачає вивчення відбір екскурсійних об'єктів, експозицій і фондів музеїв, ознайомлення з історичними джерелами й літературою з теми екскурсії, складання маршруту і написання тексту екскурсії, вибір методичних прийомів проведення екскурсії. Учні повинні не просто знайомитися з матеріалами експозицій, але й приймати активну участь у підготовці віртуальної екскурсії, займатися активним дослідженням, пошуком необхідної для вивчення та аналізу інформації. Це досягається шляхом постановки проблемних питань перед екскурсією або отриманням певних творчих завдань [9, с. 404].

Сучасні технічні можливості дають змогу проводити 3-Д тури до музеїв заповідника, наприклад: до Музею історії давнього Галича [5], Музею етнографії [4]. Також для вчителів доступні для використання віртуальні 3-Д тури до храму святого Пантелеймона в с. Шевченкове [10], Церкви Успіння Пресвятої Богородиці у с. Крилосі [12], Церкви Різдва Христового у м. Галичі [11].

Отже, завдяки високому потенціалу й різноманітності колекцій музейних закладів Національного заповідника «Давній Галич» та вмілій організації навчального процесу в музейному просторі можна ефективно стимулювати процес пізнання учнями історії рідного краю, сприяти розвитку в учнів здатності діставати інформацію з першоджерел, у ролі яких виступають предмети з музейних експозицій. Особливостями та важливими умовами ефективного використання музейних фондів Національного заповідника «Давній Галич» в шкільній історико-краєзнавчій роботі вважаємо інтерактивність, ініціативність, індивідуальну та колективну творчість учасників освітнього процесу. Ознайомлення з музейними експонатами може суттєво збагатити зміст навчання історії в школі і стати мотивуючим для подальшого заглиблення учнів в історію рідного краю.

Список використаних джерел

1. Дзекунов А. Навчальна екскурсія в системі шкільної та позашкільної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 8 (42). С. 114–125.
2. Дзюбак С. Музейні уроки та музейна методична робота учнів як інноваційна методика навчально-виховного процесу на уроках історії. URL: <http://www.279.kiev.ua/index.php/korysne/metodychni-materialy/153-muzeyni-uroky-ta-muzeyna-metodychna-robota-uchniv-yak-inovatsiyna-metodyka-navchalno-vykhovnoho-protsesu-na-urokakh-istoriyi> (дата звернення: 21.03.2021 р.).
3. Мацейків Т. Формування громадянської компетентності та національної ідентичності учнів на уроках історії в музеї. *Музейна педагогіка в науковій освіті: збірник тез доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 26 листопада 2020 р.* / за наук. ред. С. О. Довгого. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2020. С. 54–58.
4. Музей етнографії у Крилосі. URL: <https://virtualukraine.travel/F1RqqcNkkf/31930642p&309.25h&89.62t> (дата звернення: 21.02.2021 р.).
5. Музей історії давнього Галича. URL: <https://virtualukraine.travel/F1RqqcNkkf/32002912p&301.08h&74.25t> (дата звернення: 21.02.2021 р.).
6. Музей історії Давнього Галича (Митрополичі палати) в Крилосі. URL: <https://karpaty.rocks/region/ivano-frankivska-oblast/galycky-rayon/krylos/muzey-istoriyi-davnogo-galycha-v-seli-krylos> (дата звернення: 21.02.2021 р.).
7. Національний заповідник «Давній Галич». URL: <http://davniyhalych.com.ua/pro-nas/zapovidnik-davni-galich> (дата звернення: 22.02.2021 р.).
8. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / [упоряд.: Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін.; за заг. ред. М. Грищенка]. Б. м., 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna-serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 20.03.2021 р.).
9. Подліняєва О. Віртуальна екскурсія у роботі вчителя. URL: http://spec.vntu.edu.ua/conf/pdf/conf_402-415.pdf (дата звернення: 21.02.2021 р.).
10. Храм святого Пантелеймона. URL: <https://virtualukraine.travel/F1RqqcNkkf/31930636p&348.59h&52.45t> (дата звернення: 21.02.2021 р.).
11. Церква Різдва Христового у Галичі. URL: <https://virtualukraine.travel/F1RqqcNkkf/31931184p&148.99h&90.98t> (дата звернення: 21.02.2021 р.).
12. Церква Успіння Пресвятої Богородиці у Крилосі. URL: <https://virtualukraine.travel/F1RqqcNkkf/31930648p&264.08h&90t> (дата звернення: 21.02.2021 р.).